

Навчально-науковий Інститут мистецтв
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Українське мистецтво, культура, освіта: актуальні проблеми, тенденції та перспективи розвитку

збірник наукових праць

Івано-Франківськ
2021

Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
Навчально-науковий Інститут мистецтв

**УКРАЇНСЬКЕ МИСТЕЦТВО,
КУЛЬТУРА, ОСВІТА:
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

Збірник наукових праць

Івано-Франківськ
Фолант, 2021

УДК 7 : 008 : 37

У 45

*Друкується за ухвалою вченої ради Навчально-наукового Інституту мистецтв
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
(протокол № 8 від 29 червня 2021 р.)*

Головний редактор

Дутчак Віолетта – доктор мистецтвознавства, професор (Івано-Франківськ, Україна)

Редакційна колегія:

Грицан Анатолій – кандидат історичних наук, професор (Івано-Франківськ, Україна);

Дундяк Ірина – доктор мистецтвознавства, професор (Івано-Франківськ, Україна);

Карась Ганна – доктор мистецтвознавства, професор (Івано-Франківськ, Україна);

Козаренко Олександр – доктор мистецтвознавства, професор (Львів, Україна);

Кукуруза Надія – кандидат мистецтвознавства, доцент (Івано-Франківськ, Україна);

Морарі Марина – доктор педагогічних наук, професор (Бельци, Республіка Молдова);

Попович Ольга – доктор вокалістики, професор (Жешув, Республіка Польща);

Шаповалова Людмила – доктор мистецтвознавства, професор (Харків, Україна)

Рецензенти:

Довгалоук Ірина – доктор мистецтвознавства, професор Львівського національного університету імені Івана Франка;

Чуйко Олег – доктор мистецтвознавства, професор ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

У 45

Українське мистецтво, культура, освіта: актуальні проблеми, тенденції та перспективи розвитку: збірник наукових праць (за матеріалами Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 25–28 травня 2021 р.). До 20-річчя Навчально-наукового Інституту мистецтв ДВНЗ Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ: «Фоліант», 2021. 152 с.

ISBN 978-617-7970-53-7

До збірника увійшли праці науковців України та зарубіжжя стосовно розвитку української та зарубіжної культури і мистецтва, питань виконавства і педагогіки. Видання адресоване фахівцям сфери культури, мистецтва, мистецької педагогіки – науковцям, викладачам, студентам.

Статті публікуються в авторській редакції.

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів.

Адреса редакційної колегії:

76000, Івано-Франківськ, вул. Сахарова, 34а,

Навчально-науковий Інститут мистецтв

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

© Навчально-науковий Інститут мистецтв, 2021

© ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2021.

ISBN 978-617-7970-53-7

© Видавництво «Фоліант», 2021.

**Ministry of Education and Science of Ukraine
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
Educational and Scientific Institute of Arts**

**UKRAINIAN ART, CULTURE,
EDUCATION:
CONTEMPORARY ISSUES,
TENDENCIES AND DEVELOPMENT
PERSPECTIVES**

Almanac of scientific papers

**Ivano-Frankivsk
Foliant, 2021**

UDC 7 : 008 : 37
U 65

*Printed according to decision of Educational and Scientific Institute of Arts Academic Senate
of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (protocol №8 from 29th June 2021)*

Editor in Chief

Dutchak Violetta – Doctor of Arts, professor (Ivano-Frankivsk, Ukraine)

Editorial board:

Hrytsan Anatoliy – PhD in History, professor (Ivano-Frankivsk, Ukraine);

Dundiak Iryna – Doctor of Arts, professor (Ivano-Frankivsk, Ukraine);

Karas Hanna – Doctor of Arts, professor (Ivano-Frankivsk, Ukraine);

Kosarenko Olexandr – Doctor of Arts, professor (Lviv, Ukraine);

Kukuruza Nadia – PhD of Arts, docent (Ivano-Frankivsk, Ukraine);

Morari Marina – Doctor of Pedagogy, professor (Bălți, Moldova);

Popowicz Olga – Doctor of Arts, professor (Rzeszow, Poland);

Shapovalova Liudmyla – Doctor of Arts, professor (Kharkiv, Ukraine)

Reviewers:

Dovhaliuk Iryna – Doctor of Arts, professor of Ivan Franko Lviv National University;

Chuyko Oleg – Doctor of Arts, professor of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

U 45 Ukrainian art, culture, education: contemporary issues, tendencies and development perspectives: almanac of scientific papers (based on the materials of the International Scientific and Practical Internet Conference May 25-28, 2021). To the 20th anniversary of the Educational and Scientific Institute of Arts of the Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. Ivano-Frankivsk: «Foliant», 2021. 152 p.

ISBN 978-617-7970-53-7

Almanac contains Ukrainian and diaspora scientists' papers regarding the development of Ukrainian and foreign culture and art, performance and pedagogy. Edition is addressed to specialists in culture, art, musical pedagogy – scientists, lectors and students.

Papers are being printed according to author's edit.
Editorial board doesn't always shares author's view.

Editorial board address:

*76000, Ivano-Frankivsk, Sakharova street, 34a,
Educational-Scientific Arts Institute
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*

ISBN 978-617-7970-53-7

© Educational-Scientific Arts Institute, 2021.
© Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, 2021.
© «Foliant» publishing house, 2021.

ДЕРЕВ'ЯНА ЦЕРКВА СВ. АРХАНГЕЛА МИХАЇЛА В СЕЛІ ВОВЧИНЕЦЬ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Анотація: В статті розглянуто історичні аспекти будівництва та реконструкції церкви св. Архангела Михаїла в селі Вовчинець. Проаналізовано гуцульську школу побудови дерев'яних церков. Зроблено загальний опис екстер'єру згаданої церкви.

Ключові слова: Архітектура, церква, дзвіниця, гуцульська школа.

The article considers the historical aspects of the construction and reconstruction of the church of St. Archangel Michael in the village Vovchynets. The Hutsul school for building wooden churches was analyzed. A general description of the exterior of the church was made.

Key words: Architecture, church, bell tower, Hutsul school.

Постановка проблеми Збереження автентичності сакральної спадщини України є одним із основних завдань мистецтвознавців та архітекторів. Релігійна культура народу формувалася протягом багатьох століть, тому сьогодні нам необхідно її не втратити, а збагатити цінність сакрального мистецтва в сучасному суспільстві.

Архітектура сакральних споруд України – унікальне явище світової культури. Особливо це стосується дерев'яних церков, які є надзвичайно розмаїтими за стилями і напрямками.

Аналіз досліджень. Сакральна дерев'яна архітектура України налічує багато пам'яток, які збереглися до сьогодні і цікавлять науковців своєю самобутністю. До цієї теми зверталось багато дослідників – істориків, мистецтвознавців, архітекторів. Один з перших описів гуцульської церкви знаходимо у праці Шухевича В. «Гуцульщина» (1997, – репринтне відтворення тексту 1899 р.). Аналіз історичного дослідження сакральної дерев'яної архітектури українських Карпат, з'ясування архітектурно-етнографічних особливостей планування, виокремлення шкіль народної храмової архітектури, типів та груп церков і дзвіниць, а також близько 800 термінів і понять сакрального дерев'яного будівництва містяться у дослідженнях Тараса Я. (2006, 2007). Великий внесок щодо відтворення екстер'єрів втрачених церков зробили дослідники Царик З., Царик М. (2004). Архітектурне оздоблення українських церков окреслює Станкевич М. (2002). У книзі Драгана М. (2014, – перевидання двотомної праці дослідника, опублікованої у 1937 р.) висвітлено генезу й розвиток форм українського церковного будівництва, подано вагомий блок ілюстративного матеріалу (світлина, графічні таблиці, креслення, плани церков тощо). Питання становлення та розвитку сакральної та ужиткової дереворізби України й української діаспори зробив у монографії Тимків Б. (2012). До теми дерев'яної архітектури українських церков в своїх працях звертаються також науковці: Могитич І. (1987), Олійник М. (2003), Прибега Л. (2007), Довганюк І. (1997).

Мета статті. Сакральна архітектура України – це частина матеріальної культури народу, його скарб. Дерев'яні церкви, які залишені нам майстрами минулих століть, становлять вагому частину української культурної спадщини. В сучасному суспільстві постає питання дослідження та збереження дерев'яної сакральної архітектури.

Виклад основного матеріалу. Дерев'яна храмова архітектура України належить до тих ділянок культурної спадщини, у якій народ якнайбільше проявив свій таланти до мистецтва [15, с.7]. На українських етнічних землях налічується близько 3000 дерев'яних культових споруд. Точний період виникнення дерев'яних храмів на території України не відомий. Існують гіпотези, що дерев'яні споруди існували ще у дохристиянські часи і функціонували як язичницькі святилища. В епоху запровадження християнства дерев'яні храми споруджували переважно у лісистій та лісостеповій місцевості, де було багато деревини. Тому вважають, що найдавніші храми з деревини були побудовані на Карпатській території.

Чи не найбільше дерев'яних храмів збереглося на Закарпатті. В своїх дослідженнях найдавніших церков України Сирохман М. зазначає церкву святого Миколи із села Середнє Водяне (Середня Апша) однією із найстаріших дерев'яних сакральних споруд, у якій два дубові зруби збереглися з 1428 року [13, с.592]. А також церкву святого Миколи із села Колодне, яка датується 1470 роком. Цю церкву збудували в урочищі Одарів Закарпатської області, пізніше її було перенесено на теперішнє місце [13, с. 509]. Закарпатські церкви поєднали у собі готичний стиль тієї епохи та угорські мотиви дерев'яної архітектури. Ашкіназі М. зазначає, що дерев'яні храми Закарпаття – пам'ятники неповторної народної

архітектури України [2, с.30].

Найдавнішою пам'яткою дерев'яної сакральної архітектури на території Галичини вважають церкву Святого Духа в Рогатині Івано-Франківської області. Ця церква у виданнях датується по різному – XII ст., 1481, 1562, 1567 роками. Останньою в науковій літературі стверджується дата, прочитана на внутрішній північній стіні наві мистецтвознавцем Володимиром Вуйциком – 1598 рік [12, с.140]. Цю ж дату підтверджує парох Святодухівської церкви отець Іполит Дзерович, що прочитав її під час ремонту 1895 року [19, с.17]. До нинішнього часу збереглося найбільше дерев'яних храмів з XVIII – XIX століть. У цей період дерев'яні церкви активно будували по всій території Галичини. Найдавнішим зразком гуцульського дерев'яного храмового будівництва, що дійшов до нашого часу, можна вважати церкву Благовіщення Богородиці в місті Коломия Івано-Франківської області. Існує дві різні версії щодо дати будівництва цієї церкви, це – 1587 рік та XVIII століття [7, с.385]. Але натурне обстеження та вивчення головних архітектурних і конструктивних вузлів церкви підтверджує її приналежність до храмового будівництва кінця XVI століття [10, с.123].

Збережені найдавніші пам'ятки вирізняються самобутністю мистецьких форм і дають змогу осягнути багатство будівельних традицій народних майстрів – творців храмової архітектури України. Дослідник дерев'яних церков України Прибега Л. пише, що традиційний храм, його форма – закономірне явище народної культури і людської духовності. Віками напрацьований досвід дерев'яного будівництва став основою розвитку просторово-висотної композиції українських храмів [11, с.46]. Кожен етнографічний район України має свій прототип дерев'яного храму. Одна з найвідоміших шкіл яку ми розглядаємо – це гуцульська школа храмового дерев'яного будівництва в Україні.

Характерною особливістю гуцульських церков є хрещате заложення. Таке планування церков описує Шухевич В.: «Основний план церкви се хрест з чотирма рівними крилами; те крило, що від входу, звеся бабинець, на против него вівтар, а оба бічні притвори; крило з вівтарем звернене до сходу, а бабинець до заходу сонця; високість церкви в напрямі ліхтарні рівнаєся довжині церкви» [26, с.141]. Характерною особливістю гуцульської школи народного храмового будівництва є сукупність історично усталених традиційних засобів архітектурного вирішення простору. За збереженими зразками можна визначити основні риси гуцульських храмів. Це перш за все хрещатий план; наявність одного верха (іноді – трьох чи п'яти); центральний верх завжди вищий ніж верхи над гранями рамен; верх церкви закінчується восьмигранним барабаном, який покритий наметом або наметовим з невеликим перехватом внизу дахом; зруби на кожному рамені хреста перекриті коробовим склепінням під двосхилими дахами з більшим чи меншим причілкою; двосхилі дахи закінчуються невеликими банями, а на банях ліхтарні, маківки, хрести [16, с.107]. По периметру всю церкву оперізує піддашся, яке слугувало захистом для богомольців під час негоди. Частина церкви над піддашсям (опасанням) називалася верх опасання, цю частину клали в «замки» та покривали зверху повздовжніми дошками («кожухували», тобто шалювали), для того, щоб в церкву не проникав холод та для кращого захисту брусів від дощу. Чотири кути церковних крил пов'язували перехрестям (видно було лише в середині церкви) і на нього ставили восьмигранний зруб – осьмірку. Всі зруби зсередини були гладко затесані, та між ними не було жодної щілини. Всі ці спільні стильові ознаки і визначають напрямок гуцульська школа, гуцульський тип.

Ставили гуцульські церкви (Дім Божий) – майстри з такого самого матеріалу і таким самим способом як і хати. При вході в церкву містився бабинець, де стояли жінки; навпроти бабинця знаходився вівтар; бічні крила називалися – притвори. Висота церкви середнього зрубу була рівна довжині всієї церкви. Процес будівництва церкви починався з закладення фундаменту, який був у вигляді надмурівку «на сухо» [8, с.31], або складався з підкладення тесаного каміння по кутах. Низ церкви складався з брусів, які частково вирівнювали поверхню, на яку закладали будівлю. Ці бруси (підвалини) ставили переважно з обтесаного з кількох боків дерева, при можливості з дуба. Нижній зруб церкви клався «в замки», частина яких виступала (веглі). На ці веглі ставили «опасання» у вигляді піддашся. Стіни церкви зводили у вигляді зрубу, що складався з колод чи «писаного дерева», які по кутах з'єднувалися в «замки», врубками різних конфігурацій. Від якості цих з'єднань залежала міцність та довговічність будівлі. Майстри постійно вдосконалювали техніку з'єднання кутів, тому було винайдено різноманітні види в'язання зрубу: «руські угли», «риб'ячий хвіст» [8, с.32].

За прототипом традиційних гуцульських церков побудована і церква св. Архистратига Михаїла в селі Вовчинець Івано-Франківської області. Церква, як і годиться, знаходиться в центрі села. Вона налічує понад 150 років.

До нашого часу дійшло небагато відомостей про появу храму у с. Вовчинець. З літературних

джерел відомо, що на території села здавна був храм зведений на честь святого Архангела Михаїла. Під таким титулом (присвятою) церква зафіксована у документах 1832 року [9, с.55]. Будівництво нової церкви по документах датується по різному. Дослідник історії села Вовчинець Василь Возняк датує початок будівництва 1860 роком. Вже у 1865 році церкву освятили й покровителем обрали св. Архангела Михаїла. [2, с.47]. А в шематизмі «Всього клира греко-католицької єпархії Станіславівської» за 1898 рік датовано зведення церкви 1862 роком. Зі слів старожилів села, та з переказів відомо, що на момент початку будівництва храму в селі налічувалось близько 60-ти хат. Фундамент був викладений із обтесаних каменів. На фундамент покладено дубові підвалини. Церкву будували з хвойного дерева з дотриманням всіх вимог та зауважень будівничих. Для будівництва храму було запрошено майстрів з гірського села Солотвино. Один з цих майстрів, – Антон Слизук так і залишився жити в селі, де і одружився. Церква побудована за зразком гуцульських церков, але в ній знаходимо свій неповторний характер та колорит.

Церква в селі Вовчинець є хрещата в плані, одноверха. План хреста є видовжений по стороні бабинця та вівтарної частини. Центральний квадратний зруб високий, доверху переходить у восьмирік і вінчається наметовим покриттям з невеликим ліхтариком та хрестом. Бічні рамена просторового хреста поступаються центральному зрубам за висотою та завершуються двосхилими, а з сторони бабинця та вівтарної частини трьохсхилими дахами та невеличкими маківками з хрестами над причілками. Усю споруду оперізує традиційне для гуцульських церков піддашшя, оперте на випусти вінців зрубів (кронштейни). Церква має два входи: з південної сторони до нави та західної до бабинця.

Від моменту спорудження церкви минуло понад 150 років. Протягом цього часу у церкві неодноразово проводилися реставраційні роботи. Олійник М. пише: «Дім парохіяльний, реставрований 1899 року» [9, с.56]. З розповідей жительки села Христини Бажан дізнаємося що в 1955-1956 роках проводилась реставрація внутрішнього простору церкви. У ХХ столітті частину стін зовні було оббито бляхою, що призвело з часом до пошкодження деревини, але після ремонту було наново кожуховано (покрито) новими гонтами. Загалом споруда досить компактна та композиційно зібрана, вражає вишуканістю співвідношень бічних відгалужень та центрального об'єму, гармонією форм. Зважаючи на це можна віднести церкву св. Архангела Михаїла в ряд церков, що побудовані за зразками сакрального мистецтва гуцульської школи.

У Шематизмах різних років містяться відомості щодо парохів, кількості мешканців тощо. У новозбудованій церкві першим парохом з 1864 до 1875 року був о.Флис Мардарович. У селі мешканців тоді було 1298 [24, с.191]. У 1906 році у Вовчинцях священником був о.Фома Решетилевич [21, с.124-125], москвофіл за політичними переконаннями. О.Фома Решетилевич був вдівцем і після його смерті в будинку, де він проживав, було знайдено близько чотирьох тисяч злотих, які о.Василь Бабин використав для придбання двох дзвонів і перекриття храму оцинкованою бляхою вже після закінчення Першої світової війни [3, с.48]. Згідно з Шематизмом за 1935 рік в 1932 році парохом в церкві був о.Євген Гісовський, а при церкві знаходилася церковна бібліотека для парохіян, яка числила близько 95 книжок [20, с.141]. Працюючи в селі Вовчинець о.Євген викладав релігію в місцевій школі. Висвятив його Митрополит Андрей Шептицький у 1903 році. В 1932 році о.Євген Гісовський був іменованим совітником і референтом Єпископської консисторії [5, с.6].

Під час проектування церкви велика увага приділяється проектуванню дзвіниці. Її можна з'єднати з церквою (проектуючи її над бабинцем) і утворити один архітектурний ансамбль. Або ж можна розділити на дві окремі споруди. В такому випадку дзвіниця являється окремою архітектурною одиницею і проект її виконується паралельно з церквою в одному стильовому напрямку. Про будівлю дзвіниці дослідник Довганюк І. зазначає, що дзвіниця духовно означає гору, на якій Господь не рідко благовістував Євангеліє [4, с.78]. Тарас Я. у своїх дослідженнях сакральної дерев'яної архітектури розділяє споруди для дзвонів на такі типи: «такі, що походять від оборонних веж, шляхом їхнього пристосування для дзвонів (вежі-дзвіниці); такі, що походять від сторожових, сигнальних веж, вибір яких зумовлений способом експлуатації дзвона (вартівня-дзвіниці); спеціально збудовані споруди для підвищення дзвонів (дзвіниці); споруди, в основі яких є церковні принципи планувально-просторових вирішень бабинця, нави (дзвіниці) [15, с.532].

Дзвіниця на церковному подвір'ї в селі Вовчинець розташована окремо. Вона теж дерев'яна і побудована за зразками гуцульських дзвіниць в одному стильовому вирішенні з церквою. Близько 1990 років нижній ярус дзвіниці було обмуровано задля її укріплення та збереження. Загалом на території церковного подвір'я знаходяться декілька будівель: церква святого Архангела Михаїла, дзвіниця, капличка, дерев'яний та кам'яний хрести, а також збудований в 2000-х роках і освячений в 2008 році Катехитичний центр. Всі ці будівлі становлять комплекс архітектурних споруд що мають свою

мистецьку цінність.

Висновки. Отже, церква св. Архистратига Михаїла в селі Вовчинець Івано-Франківської області є мистецьким витвором народної творчості, пам'яткою дерев'яної сакральної архітектури місцевого значення [27], яка репрезентує гуцульську школу народного храмового будівництва. Для багатьох поколінь мешканців села давній храм був і надалі залишається символом глибокої духовності, їх національної і конфесійної приналежності. Очевидно тому церква, у реставрованому вигляді, добре збереглася до нашого часу і продовжує виконувати функції парафіяльного храму. Завдання сучасників – зберегти цей зразок дерев'яного сакрального будівництва для нащадків.

У сучасних етнокультурних умовах українські архітектори нерідко звертаються до новітніх технологій та матеріалів у створенні нової сакральної архітектури. Церква у с.Вовчинець, як і цілий ряд старовинних дерев'яних храмів Прикарпаття, може стати гідним зразком для наслідування під час проектування та будівництва нових дерев'яних церков; це справа, яку можна реалізувати і сьогодні.

Список джерел та літератури

1. Архітектурний альманах України. Всеукраїнський збірник. Київ. Вид. «Глобус». 2012, 344с.: іл.
2. Ашкіназі М. Світ дивної старовини. Ужгород, Вид. «Карпати». 1969, 144с.
3. Возняк В. Село моє – Україні цвіт. Івано-Франківськ: Нова Зоря. 2003, 208с.
4. Довганюк І. Архітектура українських церков. Львів. 1997, 112с.
5. Драбчук І. Життєва стежина о. Євгена Гісовського. Нова зоря. 2009, 1 травня №12, С.6.
6. Драган М. Українські дерев'яні церкви. Генеза і розвій форм: в двох частинах / передм. В. С. Александрович; прим. В. С. Александрович, В. М. Слободян, преді.-геогр. покажч., терм словник В. М. Слободян, упоряд. О. О. Савчук. Харків.: Видавель Савчук О. 2014, 450с.: 273іл.
7. Історія української архітектури / За ред. В. І. Тимофієнко. Київ. «Техніка», 2003, 472с.
8. Кузенко П. Сакральна культура України / Навчально-методичний посібник / За ред. д-ра філол. наук, проф. В. А. Качкана. Івано-Франківськ, 2008, 88с.
9. Олійник М. Давні храми Прикарпаття. Село Вовчинець / Красзнавець Прикарпаття. 2000. №6. С.55-56.
10. Пам'ятники архітектури та містобудування України. Довідник Державного реєстру національного культурного надбання / за редакцією А. П. Мардера та В. В. Вечерського. Київ. «Техніка», 2000, 328с.
11. Прибега Л. Дерев'яні храми Українських Карпат. Київ. Техніка, 2007, 168с.: іл.. (Нац. святині України). Бібліограф: С.163.
12. Слободян В. Храми Рогатинщини. Львів, «Логос». 2004, 248с.
13. Сирохман М. Церкви України. Закарпаття. Львів, «Мс», 2000. 880с., іл.
14. Станкевич М. Українське художнє дерево XVI – XX ст. Львів, 2002, 480с.
15. Тарас Я. Сакральна дерев'яна архітектура українців Карпат: культурно-традиційний аспект. Львів: ІННАНУ, 2007. 640с.
16. Тарас Я. Українська сакральна дерев'яна архітектура: словник-довідник. Львів: ІННАНУ. 2006. 584с.
17. Тимків Б. М. Мистецтво України та діаспори: дерево різьба сакральна й ужиткова. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2010. 312 с.
18. Царик З. М. Царик М. З. Сто втрачених дерев'яних церков Західної України. Львів: Ліга-Прес. 2004. 300с.
19. Церква Святого Духа в Рогатині: Альбом / Авт. – упоряд. В. І. Мельник. Київ. Мистецтво. 1991. 144с.: іл. (Пам'ятники історії та культури України).
20. Шематизм Єпархії Станіславівської. Станіславов, 1935. 213с.
21. Шематизм Єпархії Станіславовської. Станіславов, Накладомь Клира Єпархіяльного. 1900. 212с.
22. Шематизм Єпархії Станіславовської. Станіславов, Накладомь Клира Єпархіяльного. 1892. 184с.
23. Шематизм Єпархії Станіславовської. Станіславов, 1896. 206с.
24. Shematismus Universi cleri Graeko – catholicae. Diocesis Stanislaopolinsis. 1887, 276s.
25. Shematismus Universi Venerabilis Cleri Graeko Catholicae. 1832, 80s.
26. Шухевич В. О. Гуцульщина. Перша і друга частина / Репринтне видання. Верховина: Журнал

*Українське мистецтво, культура, освіта:
актуальні проблеми, тенденції та перспективи розвитку: збірник наукових праць*

Наукове видання

**УКРАЇНСЬКЕ МИСТЕЦТВО, КУЛЬТУРА, ОСВІТА:
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

**Збірник наукових праць
(за матеріалами Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
25–28 травня 2021 р.).**

*До 20-річчя Навчально-наукового Інституту мистецтв
ДВНЗ Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника*

**UKRAINIAN ART, CULTURE, EDUCATION:
CONTEMPORARY ISSUES, TENDENCIES
AND DEVELOPMENT PERSPECTIVES**

**Almanac of scientific papers
(based on the materials of the International Scientific and Practical Internet Conference
May 25-28, 2021)**

*To the 20th anniversary of the Educational and Scientific Institute of Arts of the Vasyl Stefanyk
Precarpathian National University*

Статті публікуються в авторській редакції

Підготовка до друку – *Віолетта ДУТЧАК*
Дизайн обкладинки – *Ірина ДУНДЯК*

Підп. до друку 20.10.2021. Формат видання 210×297мм.
Формат паперу і частка аркуша 430×610/8.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 9. Зам. Д009403/21
Віддруковано з оригіналів автора.

Друкарня “Фоліант”
76000, м. Івано-Франківськ
вул. Старозамкова, 2
www.foliant.if.ua
e-mail: foliant.drukarnja@gmail.com
тел.-факс: +38(0342) 50-21-65
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи Серія ІФ № 24 від 20.07.2014)